

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

До друку та у світ
дозволяю на підставі
“Сдиних правил”,
п. 2. 6. 14
Начальник організаційно -
методичного управління

В. Б. Юскаєв

Методичні вказівки
до вивчення курсу
«Загальна та соціальна психологія»
для студентів
денної форми навчання
спеціальності «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Усі цитати, цифровий та
фактичний матеріал,
бібліографічні відомості
перевірені, запис одиниць
відповідає стандартам

Укладач

П. І. Сахно

Відповідальний за випуск

Н. Д. Світайло

Декан факультету

О. М. Медвідь

Суми

Сумський державний університет

2016

Навчальне видання

Методичні вказівки

до вивчення курсу

«Загальна та соціальна психологія»

для студентів

денної форми навчання

спеціальності «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Відповідальний за випуск П. І. Сахно

Редактор

Комп'ютерне верстання Л. С. Радько

Підписано до друку поз.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,86. Обл. - вид. арк. 1,11. Тираж 30 пр. Зам. №
Собівартість вид. грн к.

Видавець і виготовлювач

Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.

Методичні вказівки до вивчення курсу «Загальна та соціальна психологія» /

Укладач П. І. Сахно. – Суми : Сумський державний університет, 2016. – 50 с.

Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Методичні вказівки до вивчення курсу
«Загальна та соціальна психологія»

для студентів 1-го курсу спеціальності
«Менеджмент соціокультурної діяльності»
денної форми навчання

Суми
«Видавництво СумДУ»

2016

Вступ

Життя людини у суспільстві, динамічність суспільства та багатоманітність соціальних контактів людей у соціумі вимагають такої підготовки спеціаліста, щоб він був спроможним керувати системою взаємовідносин людей, організовувати найближчий соціум, аналізувати соціальні явища як на мікро-, так і на макросоціальному рівнях, бачити прояви особистості людини, обумовлених як особистісними психічними утвореннями, так і впливами найближчого соціального оточення, вміти організовувати процес спілкування таким чином, щоб одержати від нього найбільший ефект та уникнути конфліктної взаємодії. Уміння бачити систему соціальної взаємодії людей обумовлюється системою знань про різноманітні соціальні утворення: малі та великі групи. Підготовка спеціаліста до соціальної взаємодії починається з вивчення курсу «Загальна та соціальна психологія».

Програма курсу «Загальна та соціальна психологія» передбачає початкове ознайомлення студентів з елементами загальної та соціальної психології: предмет, структура, історичний розвиток; особистість, її структура, розвиток, свідомість та самосвідомість особистості, теорії особистості, прояви особистості у групі (соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, деіндивідуалізація, агресія та альтруїзм) та вплив особистості на групу, інтелект та когнітивна сфера людини, темперамент та характер, великі та малі соціальні групи, агресія та альтруїзм як психологічні феномени, спілкування, функції та форми, комунікативний, інтерактивний, перцептивний аспекти спілкування, сприймання людини людиною у процесі спілкування.

Теоретичним підґрунтям курсу «Загальна та соціальна психологія» є принцип єдності свідомості та діяльності. Процес форму-

вання особистості, її соціалізація, розвиток особистості та формування високоморального ставлення до світу, людей, самої себе відбувається у активній діяльності. Тому важливого значення набуває у процесі вивчення цих курсів активна діяльність кожного студента. Суттєвим моментом у цій діяльності є практичне використання набутих теоретичних знань у практиці соціальної взаємодії, аналізу власної психіки, психічних проявів інших людей, соціальних груп. Практичне використання набутих знань свідчить про високий рівень оволодіння знаннями, сформованості навичок як складової громадянської зрілості особистості людини та її професіоналізм.

Мета та завдання:

Метою вивчення дисципліни «Загальна та соціальна психологія» є:

- Підготовка фахівця до професійної діяльності в області психології;
- Формування у студентів психологічного свідомості і мислення, оволодіння категоріями наукової психології, принципами та методами психологічного дослідження, підходами до вивчення психічних явищ;
- Оволодіння основними математичними і статистичними методами, стандартними статистичними пакетами для обробки даних, отриманих при вирішенні різних професійних завдань.

Завданням вивчення дисципліни «Загальна та соціальна психологія» є набуття студентами відповідних загальнокультурних і професійних компетенцій, які відображають готовність і здатність студента до самостійної професійної діяльності.

Навчальні компетенції, що формуються у ході вивчення дисципліни

Загальнокультурні компетенції:

- Здатність і готовність до розуміння сучасних концепцій картини світу на основі сформованого світогляду, оволодіння досягненнями філософських, природничих та суспільних наук;

- Здатність і готовність до володіння культурою наукового мислення, узагальненням, аналізом і синтезом фактів та теоретичних положень;

- Здатність і готовність до використання системи категорій і методів, необхідних для вирішення типових завдань в різних галузях професійної практики;

- Здатність і готовність до проведення бібліографічної та інформаційно-пошукової роботи з подальшим використанням даних при вирішенні професійних завдань і оформленні наукових статей, звітів, висновків тощо;

- Здатність і готовність до оволодіння основними методами, способами та методиками отримання, зберігання, переробки інформації;

- Здатність і готовність до професійно профільованому використанню сучасних інформаційних технологій і системи Інтернет.

Професійні компетенції:

- Здатність і готовність до прогнозування змін і динаміки рівня розвитку і функціонування пізнавальної та мотиваційно-вольової сфери, самосвідомості, психомоторики, здібностей, характеру, темпераменту, функціональних станів, особистісних рис і акцентуації в нормі і при психічних відхиленнях;

- Здатність і готовність до застосування знань з психології як науки про психологічних феномени, категорії та методи вивчення і опису закономірностей функціонування і розвитку психіки;

- Здатність і готовність до розуміння та постановці професійних завдань в області науково-дослідної та практичної діяльності;

- Вибір магістерських освітніх програм в різних областях психології;

- Здатність і готовність до підготовки та проведення лабораторних і практичних занять;

- Здатність і готовність до самоосвіти протягом усієї професійної кар'єри.

Вимоги до знань та умінь студентів.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- сутність основних понять загальної та соціальної психології;

- характерні ознаки та риси особистості людини;

- особливості психічного розвитку людини на різних вікових етапах;

- теорії особистості людини;

- інтелект та когнітивну сферу людини, особливості їх прояву та функціонування;

- формування та вирішення принципових методологічних проблем загальної психології в різних наукових парадигмах.

- великі та малі соціальні групи;

- прояви особистості у групі;

- сутність, функції та форми спілкування;

- аспекти спілкування.

вміти

- застосовувати знання, навички та уміння для аналізу конкретних ситуацій взаємодії та проявів особистості людини;

- аналізувати різноманітні явища та процеси, пов'язані з особистістю людини та її взаємодією у системі великих та малих соціальних груп, з'ясувати її причини та передбачати їх наслідки;

- встановлювати систему соціальної взаємодії з іншими людьми (зокрема організувати спілкування);

- аргументовано відстоювати свої світоглядні та громадські позиції, грамотно вести суперечки, уміти не тільки переконувати у своїй правоті, але й визнавати право на існування іншої точки зору;

- обережно, враховуючи моральні та етичні норми, застосовувати прийоми, що мають маніпулятивний характер, справляють прихований вплив на партнерів по взаємодії.

- користуватись основними принципами психології (активність, розвиток, детермінізм, системність).

володіти:

1) поняттями: предмет, об'єкт науки, предмет науки, методи дослідження, культурно-історична парадигма, діяльнісний підхід у психології, виникнення і розвиток психіки в філогенезі, розвиток свідомості;

2) категоріями: психіка, відображення, діяльність, свідомість, неусвідомлене, образ, самосвідомість, індивід, суб'єкт діяльності, особистість, індивідуальність, відчуття, сприйняття, увага, пам'ять, емоції, потреби, мотивація, психічні стани, мислення, інтелект, мова, спілкування, властивості, структура та типологія особистості;

3) основними прийомами управління діяльністю індивідів і груп.

Освітні технології

У процесі вивчення дисципліни використовуються не тільки традиційні технології, форми і методи навчання, а й інноваційні технології, активні та інтерактивні форми проведення занять: консультації, науково-дослідницька робота, лекції з елементами проблемного навчання, тестування, вирішення ситуаційних завдань.

Інтегральну модель освітнього процесу з дисципліни формують технології методологічного рівня: модульно-рейтингове, контекстне навчання, розвивальне і проектне навчання, елементи технології розвитку критичного мислення.

Реалізація даної моделі передбачає використання наступних технологій стратегічного рівня (які задають організаційні форми взаємодії суб'єктів освітнього процесу), що здійснюються з використанням певних тактичних процедур:

- Лекційні (вступна лекція, лекція-презентація, проблемна лекція);
- Практичні (робота в малих групах, ігрові методики, метод кейс-стаді, методи арт-терапії, використання відеоматеріалів);
- Активізації творчої діяльності (дискусія, мозковий штурм, рольові ігри, метод проектів та ін.);
- Самоорганізація (самостійна робота студентів, створення словника термінів за матеріалами модулів, підготовка презентацій за темами домашніх завдань, метод експертних оцінок).

Сценарій вивчення дисципліни

При викладі навчального матеріалу лектор застосовує як традиційні, так і інтерактивні методи навчання при проведенні лекцій та практичних занять.

Мета лекції - організація цілеспрямованої пізнавальної діяльності студентів по оволодінню програмним матеріалом навчальної дисципліни.

Завдання лекції:

1. забезпечувати формування системи знань з навчальної дисципліни,
2. вчити вмінню аргументовано викладати науковий матеріал,
3. формувати професійний кругозір і загальну культуру,
4. відображати нові знання, ще не отримали висвітлення в підручниках і навчальних посібниках, Традиційними функціями лекції є:

- 1) інформаційна,
- 2) систематизує
- 3) роз'яснювальна.

Лекції можуть також виконувати стимулюючу і розвиваючу функцію.

Види лекцій:

1. *Традиційна лекція* - усний систематичне і послідовне виклад матеріалу з будь-якої проблеми, теми питання тощо. Студент сприймає інформацію на лекції, усвідомлює її і конспектує. Конспект є продуктом мислення того, хто навчається. Метою традиційної лекції є подача навчаються сучасних, цілісних, взаємопов'язаних знань, рівень яких визначається цільовою установкою до кожної конкретної проблеми або темі.

2. *Проблемна лекція* починається з питань чи з постановки проблеми, яку в Під час викладу матеріалу необхідно вирішити. Проблемні питання відрізняються тим, що прихована в них проблема вимагає не однотипного рішення. Метою проблемної лекції є засвоєння студентами теоретичних знань, розвиток теоретичного мислення; формування пізнавального інтересу до змісту навчального предмета і професійної мотивації майбутнього професіонала.

3. *Лекція-візуалізація* має на увазі використання принципу наочності, тобто подача лекційного матеріалу у візуальній формі з використанням технічних засобів навчання.

Представлена таким чином інформація повинна забезпечити систематизацію наявних у студентів знань. Залежно від змісту навчального матеріалу можуть використовуватися різні види візуалізації - натуральні, образотворчі, символічні, схематичні тощо.

4. *Лекція-бесіда або «діалог з аудиторією»* передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. В основі лекції-бесіди лежить діалогічна діяльність, що являє собою найбільш просту форму активного залучення студентів до навчального процесу.

5. *Лекція-дискусія* передбачає, що викладач при викладі лекційного матеріалу організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами. Лекція-дискусія активізує пізнавальну діяльність аудиторії і дозволяє викладачеві керувати колективною думкою групи, використовувати його в цілях переконання, подолання негативних установок і хибних думок деяких студентів.

Під час лекцій прослідковується структура психологічної науки, тому не бажано пропускати окремі пункти. Лекційний матеріал слід використовувати при підготовці до практичних занять, як основну схему орієнтації в науково-теоретичному матеріалі.

За відвідування лекцій можна отримати по одному балу за лекцію.

До основних форм практичних занять можуть бути віднесені наступні.

Семінари-практикуми, на яких студенти обговорюють різні варіанти вирішення практичних ситуаційних завдань, висуваючи як аргументи психологічні положення. Оцінка правильності рішення виробляється колективно під керівництвом викладача.

Власне практичні заняття проводяться в стінах самого навчального закладу або в місцях практики студентів і мають на меті навчити їх вирішенню специфічних завдань за профілем своєї спеціальності. Це можуть бути завдання по вирішенню психологі-

чної атмосфери у колективі класу; завдання по розпізнаванню нервово-психічних розладів за представленими симптомами - для медичних психологів; завдання по психологічній експертизи правопорушень або психологічного консультування правознавців - для юридичного психолога тощо.

Лабораторні заняття допомагають студентам виявляти ті чи інші психічні явища, особливості соціально-психологічних механізмів взаємин людей в групі. Основне призначення лабораторних занять - навчання студентів дослідницькому підходу до вивчення психології як науки. Наукові ідеї, почуті на лекції або прочитані у спеціальній літературі, знаходять перевірку в дослідженнях, підкріплюються особистим досвідом студента і тому краще засвоюються. Завдяки лабораторним роботам студент знає не тільки саме теоретичне положення, але і те, як воно може бути отримано в цьому дослідженні, щоб потім оформитися в узагальнену, абстраговану від конкретних подробиць струнку теорію.

У практиці навчання використовуються різні види семінарів:

- *Семінар-конференція*, де студенти виступають з доповідями, які тут же і обговорюються всіма учасниками під керівництвом викладача. Доцільним є побудова семінару у контексті взаємозв'язку теоретичні питання з практикою роботи фахівця.

- *Семінар-дискусія, проблемний семінар*. Він проходить у формі наукової дискусії. Упор тут робиться на ініціативі студентів в пошуку матеріалів до семінару і активності їх під час дискусії. Важливо, щоб джерела інформації були різноманітними, представляли різні точки зору на проблему, а дискусія завжди спрямовувалася викладачем;

- *Розгорнута бесіда на основі плану*. Бесіда використовується при освоєнні складного матеріалу.

- *Обговорення кінофільмів, дослідів, експериментів, оформлення текстового матеріалу в таблиці, схеми тощо*.

- *Навчально-рольові ігри*. Для проведення гри заздалегідь визначаються питання для обговорення (зазвичай 2-3) та критерії

оцінки виступів. Потім група розбивається на 2 або 3 підгрупи в залежності від характеру матеріалу. У кожній підгрупі розподіляються ролі, проводиться запланована гра, потім відбувається дискусія та обговорення, обирається найефективніший варіант вирішення проблеми.

Кожен пункт практичного заняття висвітлює логічний, цілісний, системний блок питань по конкретній темі, демонструючи важливі характеристики, особливості психічних явищ у їх взаємозв'язку.

Починати роботу над темою варто із звернення до матеріалу лекції, де було подано базові визначення та зроблені акценти щодо практичного застосування наукових знань з кожної теми.

Наступним кроком буде складання власного словника, що допоможе чітко розібратись у основних теоретичних поняттях та краще зрозуміти логіку розгляду питань. При роботі над цією частиною завдання звертайтеся до психологічного словника, Вікіпедії, до базових підручників, список яких додається до кожної теми.

Оцінювання результатів роботи студенти на заняттях здійснюється згідно регламенту.

1. Структура навчальної дисципліни: загальний обсяг 150 години (5кр); лекцій – 32 годин, практичних – 32 годин, СРС – 86 години; ПМК

2. Організація навчального процесу: семестрів викладання -1, модульних циклів -2.

3. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни: R=100 балів

Розподіл рейтингових балів за видами навчальної роботи:
I сем. а) Систематичність і планомірність роботи на заняттях – 16 балів.

б) результати самостійної роботи – 15 балів

в) Робота на практичних заняттях 57 балів

- виконання тестових завдань - 25 балів;

- усні повідомлення: 32 балів;
- г) виконання підсумкового контролю-12 балів.

Курс «Загальна та соціальна психологія» вивчаються у першому семестрі. Загальний обсяг годин для курсу «Загальна та соціальна психологія» - 150 годин. З них аудиторних 64 годин (32 годин лекцій, 32 годин практичних та 86 години - самостійна робота студентів). Формою контролю диференційований залік.

Структура навчального курсу «Загальна та соціальна психології»

се- местр	Загальний обсяг		У тому числі аудиторних, год			СРС	ІРС	Індивідуальні завдання	Підсумковий контроль
	годин	кредитів	усього	лекц.	практ.				
1	150	5	64	32	32	86			Диф. залік

Поради студентам

Успішність вивчення навчального курсу залежить від наполегливості та активності самого студента. Завдання викладача полягає у тому, щоб допомогти студентові зорієнтуватись у безмежному морі інформації навчального курсу, організувати так свою психічну діяльність, щоб вона була спрямована на оволодіння програмним матеріалом навчального курсу. Формами такої організації є лекції та практичні заняття.

На сьогодні існує велика кількість підручників та навчальних посібників як з основ психології, так і з соціальної психології (українською та російською мовами). Зорієнтуватись у них непередготовленій людині (а таким є студент першого курсу) дуже важко, тому відвідування лекцій є обов'язковим. Саме на лекції розглядається напрямок роботи над кожною темою. Крім того, однією з форм контролю на практичних заняттях є поточні тести. Зміст тес-

тів розроблений на підґрунті того матеріалу, що вивчається на лекції. Отже, відвідування лекцій та опрацювання конспекту лекції є необхідною умовою оволодіння навчальним курсом, студент має опрацювати 1-2 літературні джерела. Список літератури до кожної теми практичних занять додається.

Показником підготовки студента до практичного заняття є розгорнутий план до кожного із зазначених запитань практичного заняття. Доцільними можуть бути лише короткі тези до планових запитань (а не переписаний той чи інший підручник).

До кожної теми подаються теоретичні поняття, зміст яких має знати студент.

На практичних заняттях проводиться тестовий контроль з метою систематизувати знання теоретичного матеріалу по темах та перевірити рівень знань кожного студента. Це додаткова можливість для звернення до літератури та лекційного матеріалу. Підсумковий контроль теж включає в себе підсумкові тести.

Бали на семінарі можна отримати і за доповнення, уточнення, аналіз виступу іншого студента, коротку рецензію. Студент може підготувати до практичного заняття власну міні-презентацію. Це допоможе структурувати та візуалізувати науковий теоретичний матеріал.

Плани практичних занять з курсу «Загальна та соціальна психологія»

Тема 1. Психологія як наука

Теоретичні поняття: психологія, психіка, душа, психічні процеси, психічні стани, психічні властивості, інтеріоризація, екстеріоризація, метод спостереження, експеримент, тестування, опитування, анкетування, бесіда, інтерв'ю.

План

1. Психологія в структурі наук.

2. Об'єкт та предмет загальної та соціальної психології.
3. Завдання психології.
4. Структура психології.
5. Галузі психології.
6. Методи дослідження у психології;

Готуючи питання про структуру психології зверніть увагу на теоретичну наукову психологію і практичну психологію. Для більш глибокого ознайомлення з темою прочитайте декілька джерел вказаної літератури. Обов'язково опрацювати підручник

«Основи практичної психології» В. Панок, Т.Титаренко та ін.: – К.: Либідь, 2003. – 536 с.

Завдання: СРС - Завести понятійний термінологічний слоник з Загальної психології. Скласти схему «Психологія в системі наук». Зробити висновок про історичні періоди розвитку психологічних знань. Проаналізувати і різні визначення.

Список літератури:

1. Дубровина И.В. и др. Психология. – М.: Академия, 2002.- 464 с.
2. Максименко С.Д. Общая психология. – М.: Реал – бук, 1999.- 528 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002.- 592 с.
4. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. – К.: Вища школа, 2000.- 480 с.
5. Немов Р.С. Психология: в 3 кн. – М.:ВЛАДОС, 2001. Кн.1. - 688с.; кн.2 - 608с.; кн.3 – 640 с.
6. Основи загальної психології /за ред. С.Д. Максименка. – К.: Перспектива, 1998. – 256 с.

7. Основи психології /за ред. О.В. Киричука, В.А.Роменця. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
8. Общая психология /под ред. А.В.Петровского. – М.: Просвещение, 1986. – 464 с.
9. Общая психология /под ред. В.В. Богословского.–М.: Просвещение, 1981. – 384 с.
10. Психологія /за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психология /под ред. В.Н. Дружинина. – СПб.: Питер, 2000. – 672 с.
12. Столяренко Л.Д. Основы психологии. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003. – 672 с.

Тема 2. Розвиток та сучасне становище психології

Теоретичні поняття: анімізм, гілозоїзм, атомізм, матеріалізм, ідеалізм, закон Вебера-Фехнера, структуралістичний підхід до вивчення психіки, функціоналістський підхід до вивчення психіки, експериментальний підхід до вивчення психіки, культурно-історична теорія.

План

1. Періодизація історії психології М.С. Роговіна, А.М. Ждан, М.Г. Ярошевського та А.В. Петровського, В.А. Роменця.
2. Психологія античності. Основні тенденції у вивченні феномену душі.
3. Розвиток психології у XVII-XVIII століттях. Основні підходи до вивчення природи психіки.
4. Сучасне становище психології.

Список літератури:

1. Дубровина И.В. и др. Психология. – М.: Академия, 2002.- 464 с.
2. Максименко С.Д. Общая психология. – М.: Реал – бук, 1999.- 528 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002.- 592 с.
4. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. – К.: Вища школа, 2000.- 480 с.
5. Немов Р.С. Психология: в 3 кн. – М.:ВЛАДОС, 2001. Кн.1. - 688с.; кн.2 - 608с.; кн.3 – 640 с.
6. Основы загальної психології /за ред. С.Д. Максименка. – К.: Перспектива, 1998. – 256 с.
7. Основы психології /за ред. О.В. Киричука, В.А.Роменця. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
8. Психологія /за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
9. Психология /под ред. В.Н. Дружинина. – СПб.: Питер, 2000. – 672 с.
10. Столяренко Л.Д. Основы психологии. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003. – 672 с.
11. Роменець В.А. Історія психології ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Вища школа, 1995. – 614 с.
12. Історія психології ХХ ст./ Роменець В.А., Маноха І.П. – К.: Либідь, 1998.– 992 с.
13. Ярошевский М.Г. История психологи. – М.: Мысль, 1985. – 576 с.

Зразок тесту для контролю знань

1. Психологія як наука вивчає:
 - а) факти, закономірності та механізми психіки;
 - б) психічні стани, психічні процеси, психічні властивості;
 - в) душу;
 - г) можливості досягнень людини;
 - д) причини переживань людини.
2. Уявлення про загальну одухотвореність – це:
 - а) дуалізм;
 - б) гілозоїзм;
 - в) анімізм;
 - г) стоїцизм;
 - д) атомізм.
3. Думку про безсмертя душі вперше висловив:
 - а) Аристотель;
 - б) Демокріт;
 - в) Анаксимандр;
 - г) Гіпократ;
 - д) Платон.
4. Перший в історії психології закон Вебера-Фехнера відображає:
 - а) поріг домагання;
 - б) поріг досягнення;
 - в) поріг розрізнення відчуттів;
 - г) поріг розвитку емоцій;
 - д) поріг інтелекту.
5. Предметом психології, на думку функціоналістів, є:
 - а) функції мислення у житті людини;
 - б) функції свідомості у процесі пристосування;
 - в) функції душі людини;
 - г) функції почуттів і відчуттів;
 - д) функції нервової системи.

Тема 3. Особистість у психології

Теоретичні поняття: індивід, індивідуальність, особистість, структура особистості, спрямованість, мотиви, досвід, свідомість, самосвідомість, самооцінка.

План

1. Поняття індивід, індивідуальність, особистість.
2. Вплив культурно-історичних факторів на формування особистості.
3. Структура особистості.
4. Підходи до типології особистості.
5. Біологічне та соціальне у людині.
6. Самооцінка особистості.
7. Діяльність особистості. Структура діяльності.

Оскільки тема особистість є центральною у вивченні психології, для більш глибокого ознайомлення прочитайте декілька джерел вказаної літератури. Готуючись до заняття зверніть увагу на порівняльну характеристику понять: індивід, індивідуальність, особистість. Вивчаючи питання «Діяльність особистості», треба чітко засвоїти етапи протікання діяльності, бо дотримання етапів є основою результативності будь-якої діяльності. Завершувати свій виступ коротким висновком про взаємодію біологічного та соціального в людині.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в своєму словнику. Намалювати схему «Співвідношення понять «індивід», «особистість», «суб'єкт діяльності», «індивідуальність».

Список літератури:

1. Дубровина И.В. и др. Психология. – М.: Академия, 2002. - 464 с.

2. Кулагина И.Ю., Возрастная психология / И.Ю. Кулагина, В.А. Коллюцкий. - М.: Сфера, 2003. – 464 с.
3. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М.: МГУ, 1981.- 584 с.
4. Максименко С.Д. Общая психология. – М.:Реал – бук, 1999. – 528 с.
5. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
6. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. – К.: Вища школа, 2000.- 480 с.
7. Немов Р.С. Психологія: в 3 кн. – М.: ВЛАДОС, 2001. Кн. 1 – 688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 - 640 с.
8. Общая психология /сост. Е.И. Рогов. – М.: ВЛАДОС, 2002. – 448 с.
9. Психологія /за ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад. Школа, 1961. – 584 с.
10. Психологія /за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психологія /под ред. А.А. Крылова. – М.: Проспект., 1999. - 584 с.
12. Психологія /под ред. В.Н. Дружинина. – СПб.: Питер, 2000.- 672 с.
13. Столяренко Л.Д. Основы психологии. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003. – 672 с.

Тема 4. Развитие личности.

Теоретичні поняття: розвиток, провідний тип діяльності, предметні провідні типи діяльності, соціальні провідні типи діяльності, типологія особистості, криза новонародженості, період немовляти, раннє дитинство, дошкільний вік, молодший шкільний вік, підлітковий вік, рання юність.

План

- 1.Розвиток, провідний тип діяльності, предметні типи діяльності, соціальні типи діяльності.
2. Поняття про вікові кризи та літичні періоди.
- 3.Новоутворення.
- 4.Розвиток особистості в онтогенезі.
5. Період немовляти.
6. Раннє дитинство.
7. Дошкільний вік.
8. Молодший шкільний вік.
9. Підлітковий вік.
10. Рання юність.

Готуючись до заняття прочитайте літературу, яка більш глибоко висвітлює тему: Кулагина І.Ю. Возрастная психология / І.Ю. Кулагина, В.А. Коллюцкий. – М.: Сфера, 2003. – 464 с., Шаграєва О.А. Детская психология / О.А. Шаграєва. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 368 с. Зверніться до визначення понять, які були дані на лекції .

Завдання: дати порівняльну характеристику кризовим і літичним періодам.

Список літератури:

1. Дубровина І.В. и др. Психология. – М.: Академия, 2002. - 464 с.
2. Кулагина І.Ю., Возрастная психология / І.Ю. Кулагина, В.А. Коллюцкий. - М.: Сфера, 2003. – 464 с.
3. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М.: МГУ, 1981.- 584 с.
4. Максименко С.Д. Общая психология. – М.:Реал – бук,1999. – 528с.
5. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
6. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. – К.: Вища школа, 2000.- 480 с.

7. Немов Р.С. Психологія: в 3 кн. – М.: ВЛАДОС, 2001. Кн. 1 – 688 с.; кн. 2 – 608 с.; кн. 3 – 640 с.
8. Основи загальної психології /за ред.. С.Д. Максименка. –К: Перспектива, 1998. – 256 с.
9. Общая психология /сост. Е.И. Рогов. – М.:ВЛАДОС, 2002. –448с.
10. Психологія /за ред. Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психологія /под ред. В.Н. Дружинина. – СПб.: Питер, 2000.- 672 с.
12. Столяренко Л.Д. Основи психології. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003. – 672 с.
13. Шаграева О.А. Детская психология. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 368 с.
14. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. –М.: Педагогика, 1989. – 560 с.

Зразок тесту для контролю знань

1. Особистість людини вивчають науки:
 - а) філософія;
 - б) соціологія;
 - в) психологія;
 - г) педагогіка;
 - д) психіатрія.
2. Для становлення особистості індивід має засвоїти такі відносини суспільства:
 - а) економічні, політичні, ділові;
 - б) економічні, політичні, ідеологічні;
 - в) економічні, культурні, політичні;
 - г) економічні, ділові, релігійні;
 - д) релігійні, культурні, духовні.
3. Кількісні та якісні зміни у людини – це:

- а) ріст;
 - б) дозрівання;
 - в) навчання;
 - г) розвиток;
 - д) виховання.
4. Соціальні типи діяльності забезпечують засвоєння способів дій:
- а) з власними органами тіла;
 - б) у соціальному середовищі;
 - в) з предметами матеріальної та духовної культури;
 - г) з науковими поняттями;
 - д) з власним інтелектом.
5. Відображення людиною самої себе, свого ставлення до об'єктивної дійсності і самої себе, пов'язане з мовою, називається:
- а) свідомістю;
 - б) самосвідомістю;
 - в) надсвідомістю;
 - г) підсвідомістю;
 - д) передсвідомістю.

Тема 5. Школи та напрямки у психології

Теоретичні поняття: біхевіоризм, стимул, реакція, необіхевіоризм, оперантний біхевіоризм; внутрішні зміни, що втручаються; оперантна поведінка, навички, підкріплення, фрейдизм, лібідо, танатос, катарсис, підсвідомість, неофрейдизм, гуманістична психологія, метод вільних асоціацій, плато, «Воно», «Я», «Над-Я».

План

1. Біхевіоризм, передумови виникнення та подальше еволюціонування.

2. Необіхевіоризм. Оперантний біхевіоризм.
3. Психоаналіз і його вплив на розвиток психології та інших наук.
4. Неофрейдизм.
5. Поняття про неусвідомлене. Вплив неусвідомленого на поведінку людини в цілому.
6. Гуманістична психологія.

Для більш глибокого ознайомлення з темою прочитайте декілька джерел вказаної літератури.

Список літератури:

- 1 Психология И.В. Дубровина. и др. –М.: Академия, 2002. - 464 с.
2. Майерс Д. Психология. – Мн.: Попури, 2001. – 848 с
3. Психологія / за ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. - 560 с.
4. Психология /под ред. В.Н. Дружинина. – СПб.: Питер, 2000. - 672 с.
5. Столяренко Л.Д. Основы психологи. – Ростов н/Д.: Феникс, 2003. – 672 с.
6. Роменець В.А. Історія психології XIX – початку XX ст. – К.: Вища школа., 1995 – 614 с.
7. Роменець В.А. Історія психології XX ст./ В.А. Роменець, І.П. Маноха. - К.: Либідь, 1998. – 992 с.
8. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб.: Питер, 2002. – 608 с.
9. Ярошевский М.Г. История психологи. – М.: Мысль, 1985. – 576 с.

Зразок тесту для контролю знань

1. Біхевіоризм заснував
 - а) К. Роджерс;
 - б) Л. Виготський;

- в) Р. Декарт;
 - г) Д. Уотсон;
 - д) З. Фрейд.
2. Е. Толмен виділив 3 групи детермінант поведінки:
- а) подразники з середовища, здібності, відчуття;
 - б) почуття, мотиви, домагання;
 - в) незалежні змінні, мотиви, почуття;
 - г) здібності, емоції, внутрішні зміни, що втручаються;
 - д) незалежні зміни, здібності, внутрішні зміни, що втручаються.
3. Б. Скіннер вивчав поведінку на тваринах і переніс ці результати на людину, тому його вчення:
- а) біологізаторське;
 - б) діалектичне;
 - в) соціалізаторське;
 - г) матеріалістичне;
 - д) ідеалістичне.
4. Яка з підструктур особистості людини З.Фрейда є соціальною
- а) підсвідомість;
 - б) свідомість;
 - в) «Его» або «Я»;
 - г) «Супер-Его» або «Над-Я»;
 - д) «Ід» або «Воно».
5. Поведінку людини за К. Хорні визначають:
- а) соціальне оточення;
 - б) потреба у любові й належності;
 - в) почуття залежності;
 - г) почуття тривоги;
 - д) потреба у безпеці і свобода від страху.

Тема 6. Інтелект. Психіка. Свідомість. Самосвідомість.

Теоретичні поняття: інтелект, генеральний фактор інтелекту, фактор спеціальних здібностей, факторні моделі інтелекту, ієрархічні моделі інтелекту; теоретичний інтелект, практичний інтелект, вербальний інтелект, невербальний інтелект, інтелектуальний вік, коефіцієнт інтелектуальності, психіка, свідомість, самосвідомість.

План

1. Загальне поняття про інтелект.
2. Динаміка інтелекту.
3. Теорії інтелекту.
4. Вимірювання інтелекту.
5. Психіка.
6. Свідомість.
7. Самосвідомість.

Ця тема є складною для вивчення, тому готуючись до заняття, зверніться до матеріалів, які були дані на лекції. Потрібно зосередитись на розумінні генерального фактору інтелекту та фактору специфічних здібностей. (За Ч.Спірменом) Та проаналізувати 7 розумових потенцій (автор Л.Терстоун). Доступно та зрозуміло ця тема викладена в посібнику «Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.» Вивчаючи поняття «Психіка», слід звернутися до схеми відображення оточуючого середовища за І.П.Павловим, яка була розглянута на лекції.

Завдання: привести приклади 7 розумових потенцій (автор Л.Терстоун). Дати порівняльну характеристику свідомості та самосвідомості. Проаналізувати на семінарі різні визначення.

Список літератури

1. Психологія / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Грановская Р. М. Элементы практической психологии / Р. М. Грановская. – СПб. : Свет, 1997. – 608 с.
3. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
4. Майерс Д. Психология / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
5. Максименко С. Д. Общая психология / С. Д. Максименко. – М. : Реал – бук, 1999. – 528 с.
6. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.
7. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
8. Немов Р. С. Психологія : в 3 кн. / Р. С. Немов. – М. : ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 – 688 с. ; кн. 2 – 608 с. ; кн. 3 – 640 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психологія / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
12. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Інтелект людини забезпечує:
 - а) правильне мислення;
 - б) розвиток людини;

- в) досягнення у праці;
 - г) аналіз фактів;
 - д) пристосування до середовища.
2. Виділяють такі види інтелекту:
- а) науковий;
 - б) теоретичний;
 - в) практичний;
 - г) вербальний;
 - д) невербальний.
3. Найбільш інтенсивно інтелект розвивається:
- а) протягом усього життя;
 - б) від народження до 2 років;
 - в) від 2 до 12 років;
 - г) від 12 до 20 років;
 - д) від 20 до 30 років.
4. Тести розвитку інтелекту у дорослих розробив:
- а) З.Фрейд;
 - б) Ч.Спірмен;
 - в) Д.Гілфорд;
 - г) Л.Терстоун;
 - д) Д.Векслер.
5. Максимуму інтелект людини досягає у віці:
- а) 10 -12 років;
 - б) 19 -20 років;
 - в) 30 -34 років;
 - г) 35 -40 років;
 - д) 40 -59 років.

Тема 7. Когнітивна сфера людини

Теоретичні поняття: відчуття, сприймання, увага; мимовільна увага, довільна увага, післядовільна увага, внутрішня увага, зовнішня увага; домінанта, пам'ять, образна пам'ять, рухова пам'ять, емоційна пам'ять, словесно-логічна пам'ять, мимовільна пам'ять, довільна пам'ять, оперативна пам'ять, короткочасна пам'ять, довготривала пам'ять; мислення, наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення, словесно-логічне мислення, увага.

План

1. Відчуття.
2. Сприймання.
3. Увага як умова розгортання когнітивних процесів.
4. Види уваги. Неуважність і її причини.
5. Поняття, види та індивідуальні особливості пам'яті.
6. Мислення.
7. Увага

Готуючись до заняття зверніться до таблиці, яка була заповнена на лекції, як порівняльна характеристика пізнавальних процесів «Відчуття та сприймання». Слід чітко зрозуміти, як відбувається процес відчуття, а як процес сприймання. Для цього треба розібратися в особливостях фізіологічної основи відчуттів і фізіологічної основи сприймання. Завершувати свій виступ коротким висновком про закономірності відчуттів та особливості сприймання в житті людини.

Вивчаючи тему «Увага», слід розібратися у видах уваги, зосередитись на фізіологічній основі протікання цього процесу, з метою уміло керувати процесом формування уважності в повсяк-

денному житті. Виявити причини власної неуважності та розглянути методи розвитку уваги.

Готуючи питання: Види пам'яті, зверніть увагу на класифікацію видів за різними ознаками. Підготуйте висновки про методи вдосконалення пам'яті.

У темі «Мислення» важливо зрозуміти, як пояснити опосередкований та узагальнюючий характер відображення дійсності. Необхідно звернути увагу на зв'язок мислення з мовою.

Зверніть увагу на особливості уяви, завдяки яким вона відрізняється від інших пізнавальних процесів. Важливо зрозуміти прояви пасивної та активної уяви. Та значення мрії у втіленні у життя творчих задумів.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в словнику. Запропонуйте структурну схему «Пам'ять». Проаналізуйте свої індивідуальні особливості пам'яті. Порівняйте операції мислення: аналіз та синтез.

Список літератури

1. Психология / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Грановская Р. М. Элементы практической психологии / Р. М. Грановская. – СПб. : Свет, 1997. – 608 с.
3. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 368 с.
4. Майерс Д. Психология / Д. Майерс. – Мн. : Попури, 2001. – 848 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія. – Вінниця : Нова книга – 2004. – 704 с.
6. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.

7. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
8. Немов Р. С. Психологія : в 3 кн. / Р. С. Немов. – М. : ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 – 688 с. ; кн. 2 – 608 с. ; кн. 3 – 640 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Психологія / под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1999. – 584 с.
12. Психологія / под ред. В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.
13. Столяренко Л. Д. Основы психологи / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Вчення про домінанту розробив:
 - а) І.Павлов;
 - б) О.Ухтомський;
 - в) Ч.Дарвін ;
 - г) Д.Векслер;
 - д) Ф.Вернон.
2. Виділяють такі види мислення:
 - а) наочно – дійове;
 - б) наочно – теоретичне;
 - в) науково - практичне;
 - г) наочно – образне;
 - д) словесно – логічне.

3. Індивідуальні особливості пам'яті залежать від особливостей за-пам'ятовування, а саме:

- а) швидкості;
- б) точності;
- в) міцності;
- г) доцільності;
- д) систематичності.

4. Спрямованість і зосередженість психічної діяльності на певних об'єктах називається:

- а) інтелектуальністю;
- б) наполегливістю;
- в) увагою;
- г) спостережливістю;
- д) дотепністю.

5. Залежно від аналізаторів образну пам'ять поділяють на:

- а) зорову;
- б) слухову;
- в) дотикову;
- г) нюхову;
- д) смакову.

Тема 8. Здібності та творчість

Теоретичні поняття: здібності, загальні та спеціальні здібності, задатки, френологічна карта, обдарованість, талант, геніальність, креативність, творча особистість.

План

1. Історія вивчення та сучасне розуміння здібностей.
2. Задатки.

3. Обдарованість.
4. Талант.
5. Геніальність.
6. Творча особистість і її життя.
7. Умови формування креативності.

Готуючись до заняття проаналізуйте наукове визначення поняття «Здібності». Зверніть увагу на зв'язок здібностей і діяльності, на який наголошувалось в лекції. Важливо розібратися в поняттях: геніальність, талант, обдарованість. З цією метою слід опрацювати матеріал підручника: Дружинин В.Н. Психология общих способностей – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.

Завдання: СРС - Вести запис основних понять в своєму словнику. Проаналізувати на семінарі різні визначення. Запропонуйте схему «Здібності людини». Приведіть приклади задатків, як основи розвитку здібностей.

Список літератури

1. Психология / И. В. Дубровина и др. – М. : Академия, 2002. – 464 с.
2. Грановская Р. М. Элементы практической психологии / Р. М. Грановская. – СПб. : Свет, 1997. – 608 с.
3. Дружинин В.Н. Психология общих способностей – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.
4. Максименко С. Д. Общая психология / С. Д. Максименко. – М. : Реал – бук, 1999. – 528 с.
5. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.
6. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.

7. Немов Р. С. Психологія : в 3 кн. / Р. С. Немов. – М. : ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 – 688 с. ; кн. 2 – 608 с. ; кн. 3 – 640 с.
8. Общая психология / под ред. А. В. Петровского. – М. : Просвещение, 1986. – 464 с.
9. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331с.
10. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
11. Столяренко Л. Д. Основы психологи / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 672 с.
12. Роменець В. А. Психологія творчості / В. А. Роменець. – К. : Либідь, 2001. – 288 с.

Тема 9. Темперамент

Теоретичні поняття: темперамент, гуморальна теорія, конституційна теорія, фізіологічна теорія, тип вищої нервової діяльності, гальмування, збудження, холеричний, сангвінічний, флегматичний, меланхолійний темперамент, «сильні та слабкі» типи темпераменту.

План

1. Поняття та обумовленість темпераменту
2. Типи темпераменту
3. Темперамент та індивідуальний стиль діяльності.

Готуючись до заняття потрібно розібратися в особливостях нейрофізіологічної теорії темпераменту І.П Павлова, пригадати властивості нервової системи, звернути суттєву увагу на схему, яку будували під час лекції. У короткому висновку проаналізувати взаємозв'язок між темпераментом та діяльністю.

Завдання: Дати повну характеристику типів темпераменту.
Навести приклади прояву екстраверсії та інтроверсії.

Список літератури:

1. Максименко С.Д. Общая психология. – М.: Реал-бук, 1999. – 528 с.
2. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
3. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. - К.: Вища школа, 2000. – 480 с.
4. Основи загальної психології /за ред. С.Д.Максименка. – К.: Перспектива, 1998. – 256 с.
5. Основи психології /за ред. О.В. Киричука, В.А, Роменця. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
6. Психологія /за ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.

Зразок тесту для контролю знань:

1. Індивідуально своєрідна, природно-обумовлена сукупність динамічних проявів психіки називається:
 - а) індивідуальністю;
 - б) характером;
 - в) типом нервової системи;
 - г) темпераментом;
 - д) здібностями.
2. І.П. Павлов виділив 3 властивості нервової системи:
 - а) сила;
 - б) урівноваженість;
 - в) мобільність;
 - г) лабільність;
 - д) рухомість.
3. Меланхолічному типу темпераменту відповідає тип ВНД:

- а) сильна урівноважена рухлива;
 - б) сильна неурівноважена малорухлива;
 - в) сильна урівноважена малорухлива;
 - г) сильна неурівноважена;
 - д) слабка.
4. Якому етапу діяльності більше уваги приділяють представники сильних типів темпераменту:
- а) підготовчому;
 - б) виконавчому;
 - в) аналізуючому;
 - г) контрольному;
 - д) підсумковому?

Тема 10. Характер

Теоретичні поняття: характер, риси характеру, структура характеру, характер і система відносин до праці, до інших людей, до самої себе, до речей, акцентуації характеру, стереотипи.

План

1. Загальне розуміння та природа характеру.
2. Структура характеру.
3. Акцентуації характеру.
4. Національний характер.

Слід звернути увагу на суттєву різницю між темпераментом і характером. Проаналізувати різні теорії акцентуацій характеру. (К.Леонгарда, Е.Фрома, Лічко) Важливо дати визначення процесу самовиховання. На сьогодні дуже актуальним постало питан-

ня виховання патріотичних рис характеру. Слід опрацювати матеріал, який більш глибоко характеризує ці риси.

Завдання: Вести записи в словнику. Дати порівняльну характеристику темпераменту та характеру. Назвіть риси характеру, які проявляються у ставленні до себе; до інших людей; до діяльності.

Список літератури:

- 1.Максименко С.Д. Общая психология. – М.: Реал-бук, 1999.- 528 с.
- 2.Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
- 3.М'ясоїд П.А. Загальна психологія. - К.:Вища школа, 2000.- 480 с.
- 4.Основи загальної психології /за ред. С.Д.Максименка. – К.: Перспектива, 1998. – 256 с.
- 5.Основи психології /за ред. О.В. Киричука, В.А, Роменця. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
- 6.Психологія /за ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.

Зразок тесту для контролю знань:

- 1.Особливості типового характеру виявляються відносно чого:
 - а) праці;
 - б) інших людей;
 - в) самого себе;
 - г) речей;
 - д) діяльності.

Тема 11. Емоційно – вольові процеси

Теоретичні поняття: почуття, вищі почуття, види стресу, емоції, стеничні, астеничні емоції, полярність емоцій і почуттів, воля, проста, складна вольова дія, афект, настрій, фрустрація, пристрасті, безвілля.

План

1. Поняття про емоції та почуття.
2. Форми переживання емоцій і почуттів.
3. Вищі почуття.
4. Поняття про волю.
5. Основні якості волі.
6. Безвілля, його причини і подолання.

Вивчаючи дану тему зверніться до особливостей емоцій та почуттів, які були розглянуті на лекції. На сьогодні дуже актуальним постало питання виховання патріотичних почуттів. Слід опрацювати матеріал, який більш глибоко характеризує цей вид почуттів. Необхідно звернути увагу на вплив емоцій та почуттів на здоров'я людини. Навчитися розрізняти емоційні стани та форми: настрій, стрес, афект. Проаналізувати різні методи виходу із стресових ситуацій та стану афекту та чітко виділити ті, які допомагають вам.

Проаналізувати детерміністичне розуміння волі, досліджене І.Сеченовим та І.Павловим, які були дані на лекції. Обов'язково вміти охарактеризувати основні якості волі. Виділити причини безвілля та методи подолання.

Завдання: Порівняти якості волі наполегливість та впертість. Навести приклади простої та складної вольової дії.

Дати порівняльну характеристику поняттям емоції та почуття. Дати порівняльну характеристику стеничним та астеничним емоціям та почуттям.

Список літератури

1. Максименко С. Д. Общая психология / С. Д. Максименко. – М. : Реал-бук, 1999. – 528 с.
2. Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2002. – 592 с.

3. М'ясоїд П. А. Загальна психологія / П. А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 480 с.
4. Основи загальної психології / за ред. С. Д. Максименка. – К. : Перспектива, 1998. – 256 с.
5. Основи психології / за ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К. : Либідь, 1996. – 632 с.
6. Психологія / за заг. ред. Л. М. Кудояра. – Суми: СумДУ, 2011. – 331 с.
7. Психологія / за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.

Зразок тестів для контролю знань

1. Виділяють такі види стресу:
 - а) активний і пасивний;
 - б) діловий і особистий;
 - в) соціальний і моральний;
 - г) фізіологічний і психологічний;
 - д) поведінковий і моральний.
2. За рівнем активності емоції виділяють:
 - а) стенічні, астеничні;
 - б) активні, пасивні;
 - в) активуючу, гальмуючі;
 - г) гальмівні, дієві;
 - д) ділові, особистісні.
3. Який вид задоволення супроводжує виконання вольової дії:
 - а) емоційне;
 - б) моральне;
 - в) сексуальне;
 - г) інтелектуальне;
 - д) інстинктивне;
4. Знайдіть дві відмінності складної вольової дії від простої:

- а) наявність мети;
 - б) боротьба мотивів;
 - в) велика кількість проміжних етапів;
 - г) подолання зовнішніх перешкод;
 - д) усвідомлення можливостей для досягнення мети.
5. Відповідно до теорії Анохіна, головне призначення емоцій:
- а) вплив на оточуючих;
 - б) емоційне відображення емоцій інших людей;
 - в) пристосування до ситуації;
 - г) залякування супротивника;
 - д) задоволення потреб.

«Соціальна психологія»

Тема 1. Соціальна психологія як наука

Теоретичні поняття: соціальна психологія, соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, когнітивізм, інтеракціонізм, методи дослідження, референтна група, когнітивний дисонанс.

План

1. Предмет соціальної психології.
2. Вихідні концепції для соціальної психології.
3. Перші експериментальні дослідження у соціальній психології.
4. Сучасні теоретичні концепції соціальної психології.
5. Методи дослідження у соціальній психології.

Список літератури:

1. Еникеев М.И. Общая и социальная психология. – М.: НОРМА - ИНФА., 2000. – 624 с.
2. Корнев М.Н. Соціальна психологія / М.Н. Корнев, А.Б. Коваленко. – К., 1995. – 304 с.

3. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 1999. – 688 с.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: у двох книгах. Кн.1.- К.: Либідь, 2004. – 576 с.: кн. 2. – К.: Либідь, 2006. – 560 с.
5. Чернобай В.А. Социальная психология. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – 256 с.

Зразок тесту для контролю знань

1. Першопричиною психічного життя людини є:
 - а) соціальне;
 - б) моральне;
 - в) ідеальне;
 - г) раціональне;
 - д) емоційне.
2. Конкретні механізми взаємозв'язку, взаємодії та взаємозалежності соціального та психологічного вивчає:
 - а) філософія;
 - б) психодіагностика;
 - в) психофізіологія;
 - г) соціологія;
 - д) соціальна психологія.
3. На думку В.Вундта, націю складає:
 - а) рідна мова;
 - б) індивідуальність особистості;
 - в) обряди і традиції;
 - г) надіндивідуальність душі;
 - д) територіальний простір.
4. Експериментальні дослідження з підвищення ефективності виробництва вперше провів:

- а) С.Сігеле;
 - б) В.Вундт;
 - в) С.Московічі;
 - г) М.Лацарус;
 - д) Е. Мейо.
5. Експериментальне дослідження соціально-психологічних явищ започаткували:
- а) Е.Фромм, К.Хорні, У.Росс;
 - б) В.Мак-Дугалл, З.Фрейд, С.Сігеле;
 - в) Д.Уотсон, Е.Толмен, В.Вундт;
 - г) Ф.Олпорт, В.Бехтерєв, В.Меде;
 - д) А.Маслоу, Ш.Бюллер, К.Роджерс.

Тема 2. Групи у соціальній психології. Великі соціальні групи

Теоретичні поняття: група, умовна група, реальна група, мала група, велика група, організовані групи, неорганізовані групи, тимчасові групи, постійні групи, дифузна група, асоціація, просоціальні асоціації, асоціальні асоціації, корпорація, колектив, психічний склад групи, емоційна сфера групи, етнічні групи, соціальні класи, політичні партії, етнос, нація, національний характер, класові потреби, класові інтереси.

План

1. Загальна характеристика та класифікація груп.
2. Загальна характеристика великих соціальних груп.
3. Етнічні групи.
4. Національний характер українців.
5. Психологічна характеристика соціальних класів.

Звернути особливу увагу на характеристику та класифікацію груп.
Проаналізувати на семінарі різні визначення.

Список літератури:

1. Баронин А.С. Этнопсихология. – К.: МАУП, 2000. – 116 с.
2. Еникеев М.И. Общая и социальная психология. – М.: НОРМА - ИНФА., 2000. – 624 с.
3. Корнев М.Н. Соціальна психологія / М.Н. Корнев, А.Б. Коваленко – К., 1995. – 304 с.
4. Майерс Д. Социальная психология. - СПб.: Питер, 1999. – 688 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: у двох книгах. Кн.1. - К.: Либідь, 2004.-576; кн. 2 - К.: Либідь, 2006. – 560 с.
6. Романовська Л.І. Диференційна психологія / Л.І. Романовська, Л.О. Подкоритова. - Львів.: «Новий світ – 2000», 2008. – 236 с.
7. Москаленко В.В. Соціальна психологія. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
8. Чорнобай В.А. Социальная психология. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – 256 с.

Зразок тесту для контролю знань

1. Обмежена у кількості спільність людей, що виділяється за певною ознакою, називається:
 - а) об'єднанням;
 - б) символічністю;
 - в) групою;
 - г) чисельністю;
 - д) умовністю.
2. Безпосередньо спілкування відбувається у групах:
 - а) умовних;

- б) реальних;
 - в) малих;
 - г) великих;
 - д) моральних.
3. Асоціації поділяють на дві групи:
- а) просоціальні;
 - б) асоціальні;
 - в) десоціальні;
 - г) моносоціальні;
 - д) полісоціальні.
4. До психічного складу нації входять:
- а) соціальні гарантії;
 - б) національні спільності;
 - в) національний характер;
 - г) національні досягнення;
 - д) національна територія.
5. Схильність українців до непокори є наслідком:
- а) демократичності;
 - б) волелюбства;
 - в) емоційності;
 - г) діловитості;
 - д) індивідуалізму.

Тема 3. Групи у соціальній психології. Малі соціальні групи

Теоретичні поняття: мала соціальна група, ділові групи, формальні, неформальні групи, корисні групи, небезпечні групи, первинні-вторинні групи, основні-неосновні групи, референтні групи, відкриті, закриті групи, згуртовані групи, довготривалі групи, офіційні відносини, формальна, неформальна структура групи, колек-

тивістичне самовизначення, підставна група, стилі управління, авторитарний, демократичний, ліберальний стиль управління, умовна концепція стилів управління.

План

1. Характеристика та класифікація малих груп.
2. Кількісний склад малої групи.
3. Структура взаємин у малій групі.
4. Колективістське самовизначення.

Звернути особливу увагу на характеристику та класифікацію малих груп, формальну, неформальну структуру групи, стилі управління. Завдання: Проаналізувати різні визначення. Дати порівняльну характеристику класифікацій груп. Навести приклади формальної і неформальної структури групи.

Список літератури:

1. Еникеев М.И. Общая и социальная психология. – М.: НОРМА-ИНФА., 2000. – 624 с.
2. Корнєв М.Н. Соціальна психологія /М.Н. Корнєв, А.Б Коваленко. – К., 1995. – 304 с.
3. Москаленко В.В. Соціальна психологія. –К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: у двох книгах. Кн.1.-К.: Либідь, 2004.-576; кн. 2 - К.: Либідь, 2006. – 560 с.
5. Чернобай В.А. Социальная психология. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – 256 с.

Зразок тесту для контролю знань

1. Обмежена у кількості спільність людей, що виділяється на підставі певних ознак, називається:

- а) соціальністю;
 - б) належністю;
 - в) меншістю;
 - г) більшістю;
 - д) групою.
2. Зміна темпу виконання завдань пов'язана з тим, що люди думають, що їх:
- а) оцінюють;
 - б) сприймають;
 - в) спостерігають;
 - г) відволікають;
 - д) спонукають.
3. У психології виділяють два типи агресії:
- а) активну;
 - б) конструктивну;
 - в) ворожу;
 - г) позитивну;
 - д) інструментальну.
4. Мотив надання кому-небудь допомоги, що свідомо не пов'язаний з власними інтересами, називається:
- а) індивідуалізмом;
 - б) агресією;
 - в) альтруїзмом;
 - г) катарсисом;
 - д) егоїзмом.
5. Альтруїстичні вчинки посилюють почуття:
- а) задоволення;
 - б) власної гідності;
 - в) любові;

- г) переваги;
- д) патріотизму.

Тема 4. Особистість у групі

Теоретичні поняття: група, соціальна фасилітація, соціальна інгібіція, деіндивідуалізація, домінантна реакція, соціальні лінощі, фізична анонімність, агресія, ворожа агресія, інструментальна агресія, катарсис, соціальне научіння, альтруїзм, соціальний обмін, замаскований егоїзм, емпатія.

План

1. Вплив групи на особистість. Меншість та більшість у групі, їх психологічна характеристика.
2. Соціальна фасилітація та інгібіція.
3. Деіндивідуалізація.
4. Агресія та соціально-психологічні фактори, що її обумовлюють.
5. Психологічна характеристика та умови виникнення альтруїзму.

Список літератури:

1. Еникеев М.И. Общая и социальная психология. –М.: НОРМА-ИНФА., 2000. – 624 с.
2. Майерс Д. Социальная психология. - СПб.: Питер, 1999. – 688 с.
3. Москаленко В.В. Соціальна психологія. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: у двох книгах. Кн.1. - К.: Либідь, 2004. – 576; кн.2 - К.: Либідь, 2006. – 560 с.

5. Чернобай В.А. Социальная психология. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – 256 с.

Зразок тесту для контролю знань

1. У малих соціальних групах домінує спілкування:
 - а) опосередковане;
 - б) ділове;
 - в) емоційне;
 - г) безпосереднє;
 - д) партнерське.
2. За мірою відкритості виділяють групи:
 - а) основні;
 - б) неосновні;
 - в) референтні;
 - г) відкриті;
 - д) закриті.
3. Групи, у яких відносини будують за адміністративними принципами, називаються:
 - а) діловими, або офіційними;
 - б) дружніми;
 - в) емоційними;
 - г) аматорськими;
 - д) професійними.
4. Допомогу краще одержати від:
 - а) адміністратора;
 - б) офіційним шляхом;
 - в) неофіційно, від колег;
 - г) родичів;
 - д) близьких людей.
5. Психологічним феноменом взаємодії у колективі є:

- а) асоціація;
- б) диференціація;
- в) колективістичне самовизначення;
- г) конформізм;
- д) підпорядкування.

Тема 5. Психологія спілкування

Теоретичні поняття: спілкування, комунікативний, інтерактивний, перцептивний аспект спілкування, явище госпіталізації, комунікатор, реципієнт, бар'єри спілкування, вербальне, невербальне спілкування, кінесика, паралінгвістика, екстралінгвістика, проксеміка, візуальне спілкування, жестикуляція, міміка, пантоміміка, такесика, ефект ореола, ефект первинності, ефект стереотипізації, ефект поблажливості, ефект перцептивного захисту.

Вивчаючи тему слід чітко розібратися у характеристиці комунікативного, інтерактивного, перцептивного аспектів спілкування; вербального, невербального спілкування.

План

1. Поняття про спілкування. Значення спілкування.
2. Види та функції спілкування.
3. Вербальне та невербальне спілкування..
4. Феномени перцепції.

Список літератури:

1. Гримак Л.П. Общение с собой. – М.: Политиздат, 1991. – 320 с.
2. Еникеев М.И. Общая и социальная психология. –М.: НОРМА-ИНФА., 2000. – 624 с.

3. Каган М.С. Мир общения. –М.: Политиздат, 1988. – 320 с.
4. Корнев М.Н. Соціальна психологія / М.Н. Корнев, А.Б. Коваленко. – К., 1995. – 304 с.
5. Москаленко В.В. Соціальна психологія. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: у двох книгах. Кн.1.- К.: Либідь, 2004. – 576; кн.2 - К.: Либідь, 2006. – 560 с.
7. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування. – К.: ВД Професіонал, 2004. – 304 с.

Зразок тесту для контролю знань

1. Система контактів між людьми, що виникає у процесі спільної діяльності, називається:
 - а) взаємодія;
 - б) спілкування;
 - в) взаємовідносини;
 - г) регулювання;
 - д) сприймання.
2. Спілкування відіграє провідну роль у:
 - а) діяльності;
 - б) сприйманні;
 - в) мисленні;
 - г) коханні;
 - д) психічному розвитку дитини.
3. Крайні межі розвитку рис характеру називаються:
 - а) досягненнями характеру;
 - б) рівнем характеру;
 - в) акцентуаціями характеру;
 - г) індивідуалізацією характеру;

- д) особливостями характеру.
4. Невербальна система передачі інформації – це:
- а) використання інтонації;
 - б) використання мови;
 - в) використання рухів тіла;
 - г) використання жестів;
 - д) використання музики.
5. Проксеміка – це:
- а) поза і рухи тіла людини;
 - б) просторова і часова організація спілкування;
 - в) рухи руками;
 - г) рухи м'язів обличчя;
 - д) сила і тембр голосу.

Запитання для підсумкового контролю:

1. Дайте характеристику анімізму та гілозоїзму у розумінні феномену душі.
2. Аристотель про душу.
3. Платон про ідеалістичне розуміння душі.
4. Атомізм Демокріта про душу людини.
5. Галузі сучасної психологічної науки.
10. Психіка людини. Її складові.
11. Психічні процеси як складова предмета сучасної психології.
12. Назвіть основні психологічні категорії.
13. Дайте характеристику методу спостереження.
14. Дайте характеристику методу опитування.
15. Дайте характеристику методу експерименту.
16. Дайте характеристику методу тестування.
17. Соціальна сутність особистості.

18. Родова належність людини у понятті «людина»
19. Індивідуальність особистості людини.
20. Історичне у психіці особистості.
21. Сутність соціально-символічної діяльності.
22. Інтеріоризація зовнішнього фізичної діяльності
23. Екстеріоризація внутрішньої психічної діяльності
24. Поняття про структуру особистості.
25. Охарактеризувати чотири основні і дві накладені підструктури особистості за К.К. Платоновим.
26. Спрямованість особистості як підструктура особистості.
27. Досвід та психічні процеси як підструктура особистості людини.
28. Психофізіологічні особливості структури особистості людини.
29. Діяльнісна концепція періодизації психічного розвитку за Д. Ельконіним.
30. Сутність провідного типу діяльності.
31. Предметні типи провідного типу діяльності.
32. Соціальні типи провідного типу діяльності.
33. Провідні типи діяльності та вікові періоди розвитку.
34. Літичні та критичні періоди розвитку психіки людини.
35. Психологічний підхід до типології особистості людини (К.Г. Юнг).
36. Соціальний підхід до типології особистості людини (Е. Фромм).
37. Акцентуальний підхід до типології особистості людини (К. Леонгард).
38. Конституційний підхід до типології особистості людини (Кречмер).
39. Біологічне у особливості людини.
40. Соціальне у особистості людини.

41. Свідомість людини, її складові.
42. Самосвідомість людини, її складові.
43. Самооцінка особистості, її види.
44. Сутність психоаналізу.
53. Гуманістична психологія.
54. Сутність інтелекту.
55. Динаміка інтелекту.
56. Вимірювання інтелекту.
57. Увага як умова діяльності людини.
58. Біологічна (фізіологічна) обумовленість уваги.
59. Види уваги.
60. Пам'ять як пізнавальний процес.
61. Види пам'яті за змістом.
62. Види пам'яті за тривалістю збереження.
63. Види пам'яті за метою.
64. Індивідуальні особливості пам'яті.
65. Мислення як вищий процес пізнання дійсності.
66. Опосередкований характер мислення.
67. Узагальнений характер мислення.
68. Види мислення.
69. Сутність темпераменту.
70. Гуморальна теорія темпераменту.
71. Нейрофізіологічна теорія темпераменту І.П.Павлова.
72. Характеристика холеричного темпераменту.
73. Характеристика сангвінічного темпераменту.
74. Характеристика флегматичного темпераменту.
75. Характеристика меланхолічного темпераменту.
76. Особливості діяльності представників слабких типів темпераменту.

77. Сутність характеру.
78. Риси характеру.
79. Акцентуації характеру.

Запитання з Соціальної психології:

1. Соціальна психологія як інтердисциплінарна наука.
2. Перші експерименти про вплив інших людей на результат діяльності індивіда.
3. Соціально-психологічна реальність як якісно нове утворення.
4. Провідні ідеї розвитку соціальної психології.
5. Соціальна психологія як наука.
6. Теоретичні концепції виникнення соціальної психології.
7. Концепція «психології народів».
8. Концепція «психології мас».
9. Концепція «соціальної взаємодії».
10. Група. Включення людини до групи.
11. Ознаки групи.
12. Умовні та реальні групи.
13. Малі та великі групи.
14. Організовані та неорганізовані групи.
15. Групи за рівнем розвитку.
16. Психологічна структура великих соціальних груп.
17. Сутність малих соціальних груп.
18. Ознаки класифікації малих груп.
19. Класифікація малих груп за типом діяльності, соціальною спрямованістю, мірою організації.
20. Класифікація малих груп за структурою, впливом, відкритістю, внутрішніми зв'язками, тривалістю існування.
21. Кількісний склад групи.
22. Офіційні групи та їх формальна структура.

23. Неформальні групи та неофіційна структура.
24. Неформальна структура та задоволення потреб людиною
25. Офіційно-ділове спілкування у малих групах.
26. Колективістичне самовизначення у колективі.
27. Стилі управління групою.
28. Авторитарний стиль управління групою.
29. Демократичний стиль управління групою.
30. Ліберальний стиль управління групою.
31. Умовна концепція стилів управління групою.
32. Вплив широких соціальних умов на стиль управління групою.
33. Вплив галузевих умов на стиль управління групою.
34. Вплив місцевих умов на стиль управління групою.
35. Сутність та функції спілкування.
36. Комунікативний аспект спілкування.
37. Інтерактивний аспект спілкування.
38. Перцептивний аспект спілкування.
39. Роль спілкування у психічному розвитку людини.
40. Спілкування як комунікація. Роль мови у спілкуванні.
41. Невербальні засоби спілкування.
42. Кінесика як невербальний засіб спілкування.
43. Жестикуляція у спілкуванні.
44. Просторова організація спілкування.
45. Види відстаней у процесі спілкування.
46. Часова організація спілкування.
47. Види поглядів у спілкуванні.